

KOMPLEXNÁ REŠTAURÁTORSKÁ DOKUMENTÁCIA

Album s fotografiami, dobovými pohľadnicami a poľnými kartami
z I. svetovej vojny zo zbierok Tekovského múzea v Leviciach
(153/72; 2792/H)

Reštaurovala: **doc. Mgr. art. Janka Blaško Križanová, ArtD.**

Doba reštaurovania: **10/2023 – 05/2024**

OBSAH

I. NÁVRH NA REŠTAUROVANIE	3
1. ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE	4
2. ZÁKLADNÝ POPIS A UMELECKO – HISTORICKÉ VYHODNOTENIE	5
3. REŠTAURÁTORSKÝ VÝSKUM.....	9
3.1. METODIKA VÝSKUMU A JEJ CHARAKTERISTIKA	9
3.2. NEDEŠTRUKTÍVNE METÓDY VÝSKUMU	9
3.2.1. POZOROVANIE DIELA PRI ROZPTÝLENOM SVETLE/ VIS.....	10
3.2.2. DIGITÁLNA MIKROSKOPIA	15
3.3. ZÁVEREČNÉ VYHODNOTENIE REŠTAURÁTORSKÉHO VÝSKUMU	18
A ZHODNOTENIE TECHNICKÉHO STAVU	18
4. ZÁKLADNÝ CIEĽ, CHARAKTERISTIKA A ROZSAH REŠTAUROVANIA	18
5. NÁVRH POSTUPU A TECHNOLOGIE REŠTAUROVANIA.....	19
6. FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA I.....	20
II. PRIEBEH REŠTAUROVANIA	45
1. ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE	46
2. PRIEBEH A POSTUP REŠTAUROVANIA	47
3. POUŽITÉ MATERIÁLY.....	48
4. ŠPECIFIKÁCIA A ODÔVODNENIE ZMIEN OPROTI	49
NÁVRHU NA REŠTAUROVANIE.....	49
5. VYHODNOTENIE NOVÝCH POZNATKOV Z PRIEBEHU REŠTAUROVANIA	49
6. PRÍNOS A DOSIAHNUTÝ CIEĽ REŠTAUROVANIA	49
7. URČENIE REŽIMU A ĎALŠIEHO VYUŽÍVANIA PAMIATKY	49
8. FOTODOKUMENTÁCIA II.	50

I. NÁVRH NA REŠTAUROVANIE

1. ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE

1. Názov pamiatky: Album s fotografiami, dobovými pohľadnicami a poľnými kartami z I. svetovej vojny
2. Prírastkové a identifikačné číslo: 153/72
3. Inventárne číslo: 2792/H
4. Typ pamiatky: hnutelná
5. Umiestnenie pamiatky: Tekovské múzeum v Leviciach
Obec: Levice
Majiteľ: Tekovské múzeum v Leviciach
6. Správca: Mgr. Nikola Mihálová, historička TMLV
7. Autor: Neznámy
8. Datovanie: 1915 – 1917
9. Miesto pôvodu: Rakúsko-Uhorsko
10. Materiál: Album: kartón, strojový papier, fotografie, tlač
11. Technika: albumový blok s potlačou, zelené vnútorné strojovo vyrobené papierové listy, strieborno-želatínové a kolódiové fotografie, fotomechanická tlač, šitie albumu niťou a železnými spojmi
12. Rozmery: 41,5 x 25 x 4,3 cm (dl. x š. x h.)
obsahuje 272 kusov fotografií, pohľadníc a poľných kariet max. rozmeru 13,7 x 8,7 cm
13. Autor reštaurovania: doc. Mgr. art. Janka Blaško Križanová, ArtD.
14. Spolupráca: Mgr. art. Barbora Palatínusová
Mgr. art. Peter Ančic
15. Doba reštaurovania: 10/2023 – 05/2024

2. ZÁKLADNÝ POPIS A UMELECKO – HISTORICKÉ VYHODNOTENIE

Predmetom reštaurovania je album s fotografiami, pohľadnicami a poľnými kartami, ktoré zachytávajú putovanie Jána Roxera bojiskami prvej svetovej vojny od februára 1915 do decembra 1917. Album je súčasťou zbierky Tekovského múzea v Leviciach v položke fotografický a listinný materiál evidovaný pod prírastkovým číslom 153/72 a inventárnym číslom 2792/H. Album tvorí spolu s ďalším fotografickým albumom (154/72; 1093/H) pár nazývaný „Roxerove albumy“. Jedná sa o dvojicu albumov, ktoré sú zaujímavým doplnkovým zdrojom informácií k dejinám prvej svetovej vojny. V roku 1972 albumy predal múzeu syn Jána Roxera, Pavol Roxer.

Obr. 1 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; predná strana albumu.

Obr. 2 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; zadná strana albumu.

Album má na dĺžku 41,5 cm, na šírku 25 cm a na hrúbku 4,3 cm. Dosky albumu pokrýva pololesklý štruktúrovaný tmavomodrý papier, chrbát albumu je tmavohnedý tvorený usňou. Na obale dosiek je v hornej časti naľavo od centrálnej osi v oválnom medailóne (rozmery max. 10 x 6 cm) vyobrazená farebná kytica na čiernom pozadí zložená z kontrastných červených, oranžových a bielych kvetov zviazaných modrou stuhou. Medailón je olemovaný zlatou oválnou líniou tvorenou bodkami. Obráz kytice je zhotovený fotomechanickou tlačou. V dolnej časti napravo od centrálnej osi sa ďalej nachádza zlatý nápis kurzívou *Album*.

Obr. 3 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; bočný pohľad na prednú stranu a chrbát albumu.

Albumový blok je tvorený strojovo vyrobenými papierovými listami s vyrazenými otvormi pre vkladanie fotografií konštantného rozmeru a tvaru na každej strane. Výrezy umožňujú zasadenie fotografií horizontálne i vertikálne. Na jednu stranu je možné umiestniť najviac štyri fotografie, pritom dve musia byť orientované vertikálne a vsadené vedľa seba do strednej časti listu. Listy sú zviazané jednoduchou väzbou pomocou kovových spiniek v troch až štyroch listoch navzájom a takto zasadené do harmonikového spoja a následne lepené pomocou predsádok k doskám. Súčasťou väzby nie je kapitálik. Album celkovo obsahuje 78 strán zelenej farby, ktoré sú očíslované rukou vpísanými červenými číslicami. Predná predsádka je rovnako značená rôznymi nápismi perom a farebnými ceruzami, ktoré odkazujú na evidenciu v zbierkách múzea. Druhá strana prednej predsádky absentuje.

V albume je spolu 272 kusov fotomechanických tlačí, strieborno-želatínových fotografií, ale aj 11 kolódiových fotografií. Fotografie majú rôzne rozmery, no nikdy nepresahujú 13,7 x 8,7 cm.

Obr. 4 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; predsádka a prvá strana.

Pohľadnice a fotografie sú zasunuté v otvoroch vyrazených do papiera (vertikálne alebo horizontálne). Na stranách 1. – 76. sú fotografie vsunuté do vyrazených otvorov, na poslednej dvojstrane 77. a 78., nie sú výrezy ani fotografie. Fotografie, pohľadnice a poľné karty sú bohaté na rôzne techniky a motívy. Medzi nimi má najväčšie zastúpenie fotomechanická tlač, monochromatická aj plnofarebná, strieborno-želatínové fotografie variabilnej tonality a pár kolódiových fotografií. Medzi obsahom však nájdeme aj vlastnoručné ilustrácie na dyhe (Obr. 4), či sušené rastliny (Obr. 5). Zaujímavou je napríklad aj pohľadnica na 43. strane zobrazujúca Levický hrad, ktorá vo vyrezanom okienku v centrálnej časti skrýva zložené ďalšie pohľady na mesto (Obr. 6 a 7). Ostatné pohľadnice zobrazujú stredoeurópske mestá, portréty a reprodukcie malieb alebo sa na nich nachádzajú typické vianočné zasnežené krajinky či veľkonočné motívy. Fotografie patria žánrovo skôr do amatérskej a dokumentárnej fotografie s vysokou historickou a informačnou hodnotou, pričom zobrazujú výjavy z vojenského každodenného života, sprievody, ako aj vojnu zničenú krajinu a budovy zasiahnuté strelbou a bombardovaním i zrejme sťahovanie obyvateľov. Nie je pravidlom, že zadná strana fotografií a pohľadníc obsahuje vôbec nejaké písané či tlačené informácie, hoci sa na ruboch nachádzajú pomerne často. Nie je zjavné aké pravidlá nesie usporiadanie daného materiálu na jednotlivých stranách. Niektoré fotografie sa nachádzajú i v druhom Roxerovom albume duplikovane – napr. fotografie s delami pri balustráde (Obr. 44 a 63).

Obr. 5 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; strana 42. – 43.

Obr. 6 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; pohľadnica Levického hradu; strana 43.

Obr. 7 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; pohľadnica Levického hradu; vo vnútri sa nachádzajú zložené fotografie mesta.

3. REŠTAURÁTORSKÝ VÝSKUM

3.1. METODIKA VÝSKUMU A JEJ CHARAKTERISTIKA

Cieľom reštaurátorského výskumu je oboznámiť sa s aktuálnym stavom diela a druhmi poškodení a následné stanovenie možných reštaurátorských postupov. Výskum bude realizovaný nedeštruktívnymi metódami, ktorých zámerom je získanie dostatočného množstva informácií pre celkovú analýzu a následné stanovenie možných technológií a postupu reštaurovania.

3.2. NEDEŠTRUKTÍVNE METÓDY VÝSKUMU

Na diele bude vykonaný výskum nedeštruktívneho charakteru. V rámci reštaurátorského výskumu uprednostňujeme nedeštruktívne metódy, ktoré neporušujú stav diela. Hlavným cieľom nedeštruktívnych metód výskumu je získať čo najviac dostupných informácií o diele, bez nutnosti zasiahnuť do jeho hmotnej podstaty. Budú vykonané základné postupy nedeštruktívneho výskumu, ako pozorovanie diela v dennom svetle a pozorovanie fotografií pri zväčšení digitálnym mikroskopom. Na základe týchto nedeštruktívnych metód je možné hlbšie preskúmať súčasný stav diela a presnejšie určiť techniku fotografického procesu a materiály, ktoré boli použité pri jeho vzniku. Rozsah nedeštruktívneho výskumu na diele bude určený podľa súčasného stavu diela, rozsahu poškodení a dostupných informácií. Vzhľadom na súčasný stav diela vykonávať výskum deštruktívneho charakteru, ako odobranie vzoriek a testy rozpustnosti, nie je potrebné.

3.2.1. POZOROVANIE DIELA PRI ROZPTÝLENOM SVETLE/ VIS

Album je opotrebovaný a poškodený, no ešte stále je schopný čiastočne plniť svoju pôvodnú funkciu. Dosky albumu sú prešúchané, potrhané, zatečené a znečistené povrchovým depozitom, lepenka je miestami, najmä v rohoch rozpojená (Obr. 8 a 9). Chrbát albumu je na koncoch roztrhaný a prešúchané miesta sú dekolorované (Obr. 10). Zelené strany albumu sú po okrajoch vyblednuté na okrový odtieň a miestami lokálne potrhané (Obr. 11). Pravý list prednej predsádky absentuje, o čom svedčí nadtrhnutý papier v tejto časti albumu (Obr. 5). Trhliny sa objavujú hlavne v miestach, kde sú vyrazené otvory na vkladanie fotografií a pohľadníc. Albumový blok je spojený kovovými spojmi, ktoré sú poškodené a zhrdzavené (Obr. 10).

Obr. 8 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; celkový bočný pohľad na blok albumu a prednú stranu.

Obr. 9 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; detail; bočný pohľad na blok albumu a prednú stranu.

Obr. 10 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; detail; bočný pohľad na chrbát albumu a prednú stranu.

Obr. 11 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; detail spodnej časti bloku.

Obr. 12 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; zadná strana bočný pohľad.

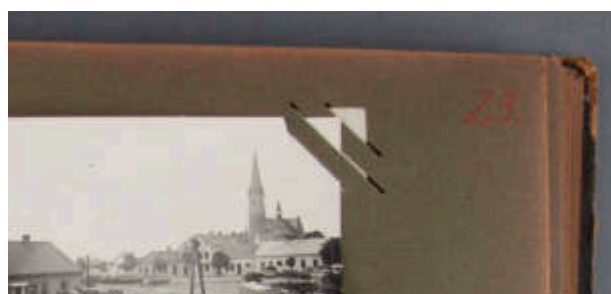
Fotografie, pohľadnice a poľné karty sú celkovo v lepšom zachovalom stave, no sú vetcho zasunuté do vyrazených otvorov, zväčša len v dvoch protiľahlých rohoch, čo spôsobuje ich vypadávanie a prípadné mechanické poškodenia (Obr. 13, 14 a 15). Toto nesúrodé usporiadanie zároveň vplyva aj na vizuálnu stránku zbierkového predmetu, ktorá takto pôsobí nedôstojne a neadekvátne voči hodnotám, ktoré predstavuje.

Obr. 13 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; s. 70. – 71.; dekolorácia papiera na okrajoch a hrdzavejúce spinky.

Obr. 14 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; s. 60.; mechanické poškodenie listu papiera – absencia.

Obr. 15 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; s. 23.; mechanické poškodenie listu papiera.

Všetky fotografie sú zároveň znečistené jemným povrchovým depozitom. Mnohé sú na okrajoch poprehýbané, natrhnuté, miestami chýba obrazová vrstva. Niektoré fotografie sú celé zreteľne vyblednuté a na iných sa objavuje výrazné zrkadlenie striebra (Obr. 16). Fotomechanické tlače sú miestami vyblednuté a odreté (Obr. 17).

Obr. 16 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; s. 24. – 25.; rôzne tonality fotografií, vpravo hore zrkadlenie striebra.

Obr. 17 – 2792/H – Stav diela pred reštaurovaním; s. 14. – 15.; vyblednuté fotomechanické tlačé.

3.2.2. DIGITÁLNA MIKROSKOPIA

Pomocou digitálnej mikroskopie boli skúmané jednotlivé poškodenia, ale najmä fotografie a pohľadnice s cieľom bližšie charakterizovať a určiť fotografickú a tlačiarenskú techniku. Boli pozorované strieborno-želatínové a kolódiové fotografie, ako aj jednotlivé techniky fotomechanických tlačí. Medzi materiálom boli identifikované najmä tlač reliéfnego poltónu, kolotypie a rotogravúry. Na pozorovanie bolo použité zväčšenie 40x.

Obr. 18 – 2792/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – tlač reliéfnego poltónu.

Obr. 19 – 2792/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – kolotypia.

Obr. 20 – 2792/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – rotogravúra.

Obr. 21 – 2792/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – kolotypia.

Obr. 22 – 2792/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – strieborno-želatínová fotografia.

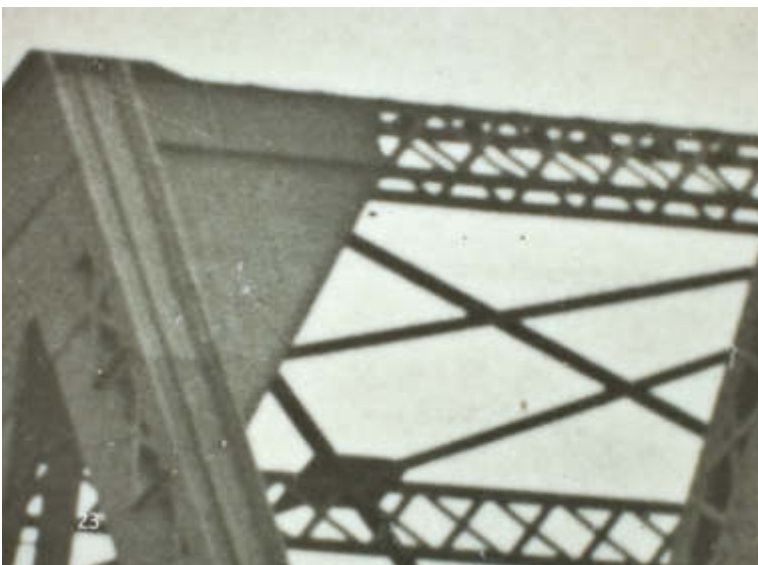

Obr. 23 – 2792/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – kolódiová fotografia.

Obr. 24 – 2792/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – strieborno-želatínová fotoaafia.

Obr. 25 – 2792/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – strieborno-želatínová fotografia.

3.3. ZÁVEREČNÉ VYHODNOTENIE REŠTAURÁTORSKÉHO VÝSKUMU

A ZHODNOTENIE TECHNICKÉHO STAVU

Album je opotrebovaný a poškodený, ale ešte stále je schopný čiastočne plniť svoju pôvodnú funkciu. Dosky albumu sú prešúchané, potrhane, zatečené a znečistené povrchovým depozitom, lepenka je miestami rozpojená. Chrbát albumu je na koncoch roztrhaný a prešúchané miesta sú dekolorované. Zelené strany albumu sú po okrajoch vyblednuté na okrový odtieň a miestami potrhane. Trhliny sa objavujú hlavne v miestach, kde sú vyrazené otvory na vkladanie fotografií a pohľadníc. Albumový blok je spojený kovovými spojmi, ktoré sú poškodené a zhrdzavené.

Fotografie, pohľadnice a poľné karty sú celkovo v lepšom stave. Nachádzajú sa tu fotomechanické tlače, strieborno-želatínové a kolódiové fotografie. Všetky sú znečistené jemným povrchovým depozitom. Mnohé sú na okrajoch poprehýbané, natrhnuté, miestami chýba obrazová vrstva. Niektoré fotografie sú celé zreteľne vyblednuté a na iných sa objavuje zrkadlenie striebra. Fotomechanické tlače sú miestami vyblednuté. Zatečeniny a ošúchania farby na doskách albumu a nesúrodé usporiadanie fotografií a pohľadníc v albume znižujú celkový vizuálny dojem zo zbierkového predmetu, ktorý je významným historickým a informačným zdrojom v nielen v kontexte lokálnej histórie.

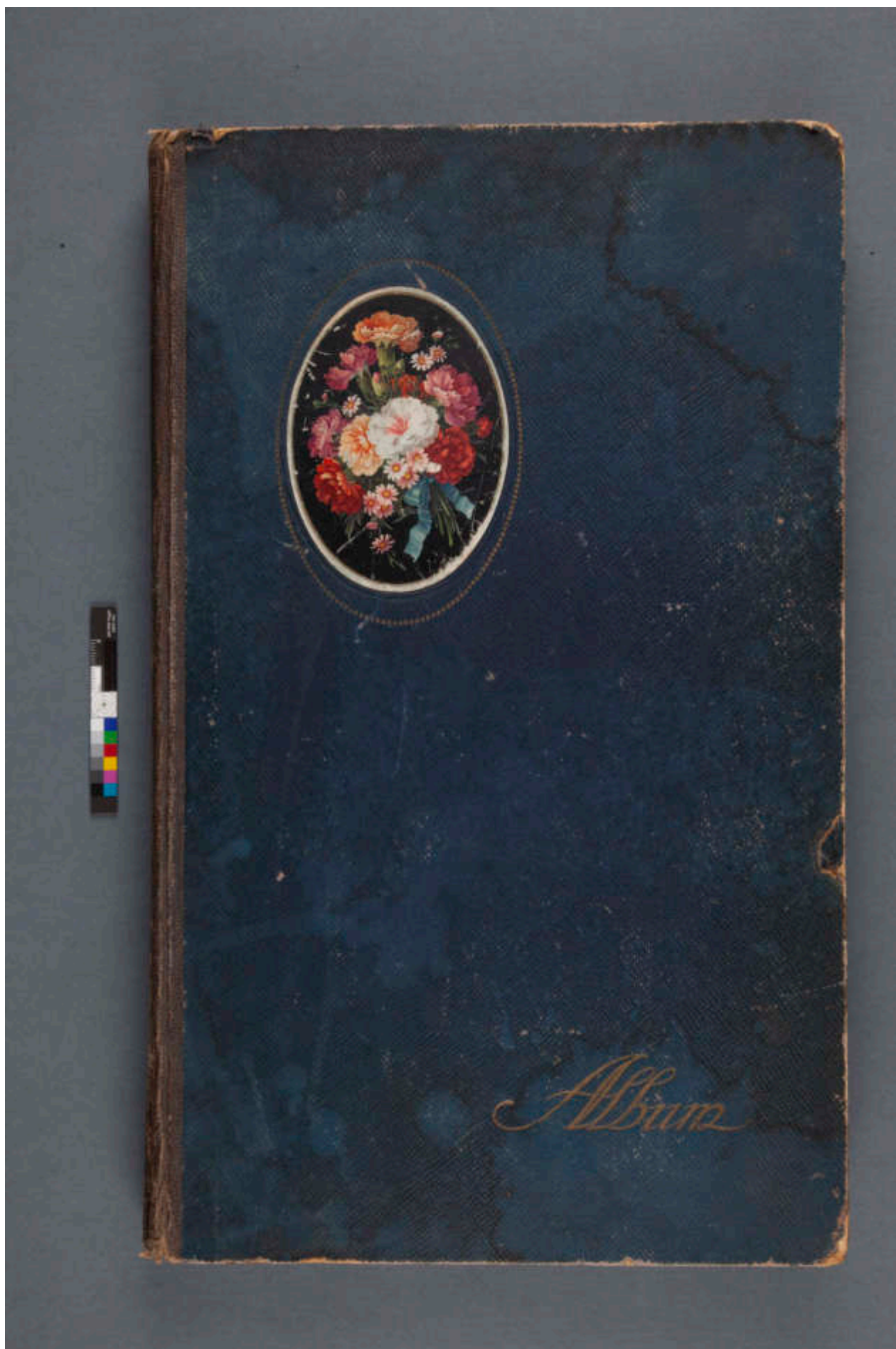
4. ZÁKLADNÝ CIEĽ, CHARAKTERISTIKA A ROZSAH REŠTAUROVANIA

Zámerom reštaurovania je komplexné reštaurovanie s cieľom zachovať autenticitu diela, spomaliť degradáciu materiálu a čiastočne prinavrátiť jeho pôvodné vlastnosti, vzhľad a funkčnosť. Pri reštaurovaní budú priznané deštrukcie, ktoré neohrozujú stav zbierkového predmetu v budúcnosti a degradácie, ktoré nie je možné odstrániť bez zasahovania do hmotnej podstaty diela a iných deštruktívnych metód. Po fotodokumentácii aktuálneho stavu sa pristúpi k čisteniu dosiek a obalu, ako aj vnútorných strán albumu a jednotlivých fotografií. Nakoľko sa na albume nenachádzajú priame poškodenia väzby, ktoré by ovplyvňovali jeho funkčnosť, pristúpi sa len k minimálnym zásahom. Po očistení budú lokálne spevnené trhliny, fotografie a pohľadnice. Tieto budú následne vložené na pôvodné miesto v albume uchopením vo všetkých štyroch rohoch, tak aby boli správne zabezpečené a zaistené. Následne bude prebiehať konsolidácia albumových dosiek a chrbta albumu. V záverečnom kroku prebehne sceľujúca retuš, ktorá sa bude sústrediť na zjednotenie dosiek a chrbta s cieľom eliminovať nežiaduce zatečenia a absentujúce farebné plochy.

5. NÁVRH POSTUPU A TECHNOLOGIE REŠTAUROVANIA

- A. Spracovanie dvojstupňovej reštaurátorskej dokumentácie (návrh a priebeh reštaurovania) s fotodokumentáciou
- B. Výskum (nedeštruktívne a deštruktívne metódy výskumu)
- C. Umeleckohistorické vyhodnotenie
- D. Fotografická dokumentácia stavu pred reštaurovaním, počas reštaurovania a po reštaurovaní
- E. Povrchové očistenie diela od povrchového depozitu suchou cestou
- F. Dočisťovanie a vyrovnávanie diela mokrou cestou
- G. Konštrukčné spevnenie vnútorných strán - očistenie/nahradenie zhrdzavených kovových spojov
- H. Lokálne scelenie trhlín materiálu
- I. Výtvarné scelenie doplnených miest a farebné zjednotenie povrchu albumu
- J. Fotografie, pohľadnice a poľné karty – vybratie z albumu, očistenie od povrchového depozitu, v prípade potreby drobné reštaurátorské zásahy (spevnenie rohov, opätovné prilepenie obrazovej vrstvy k podložke, zjemnenie zrkadlenia striebra, scelenie trhlín), opätovné vloženie fotografií na ich pôvodné miesto do zreštaurovaného albumového bloku
- K. Finálna adjustáž diela do ochrannej krabice (vyrobenej na mieru)

6. FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA I.

Obr. 26 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – predná strana albumu.

Obr. 27 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; bočný pohľad – chrbát a predná strana albumu.

Obr. 28 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; bočný pohľad – predná strana albumu.

Obr. 29 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; detail hornej časti albumu – predná strana.

Obr. 30 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; bočný pohľad – zadná strana.

Obr. 31 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – zadná strana.

Obr. 32 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – predsádka a str.1.

Obr. 33 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 2. – 3.

Obr. 34 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 4. – 5.

Obr. 35 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 6. – 7.

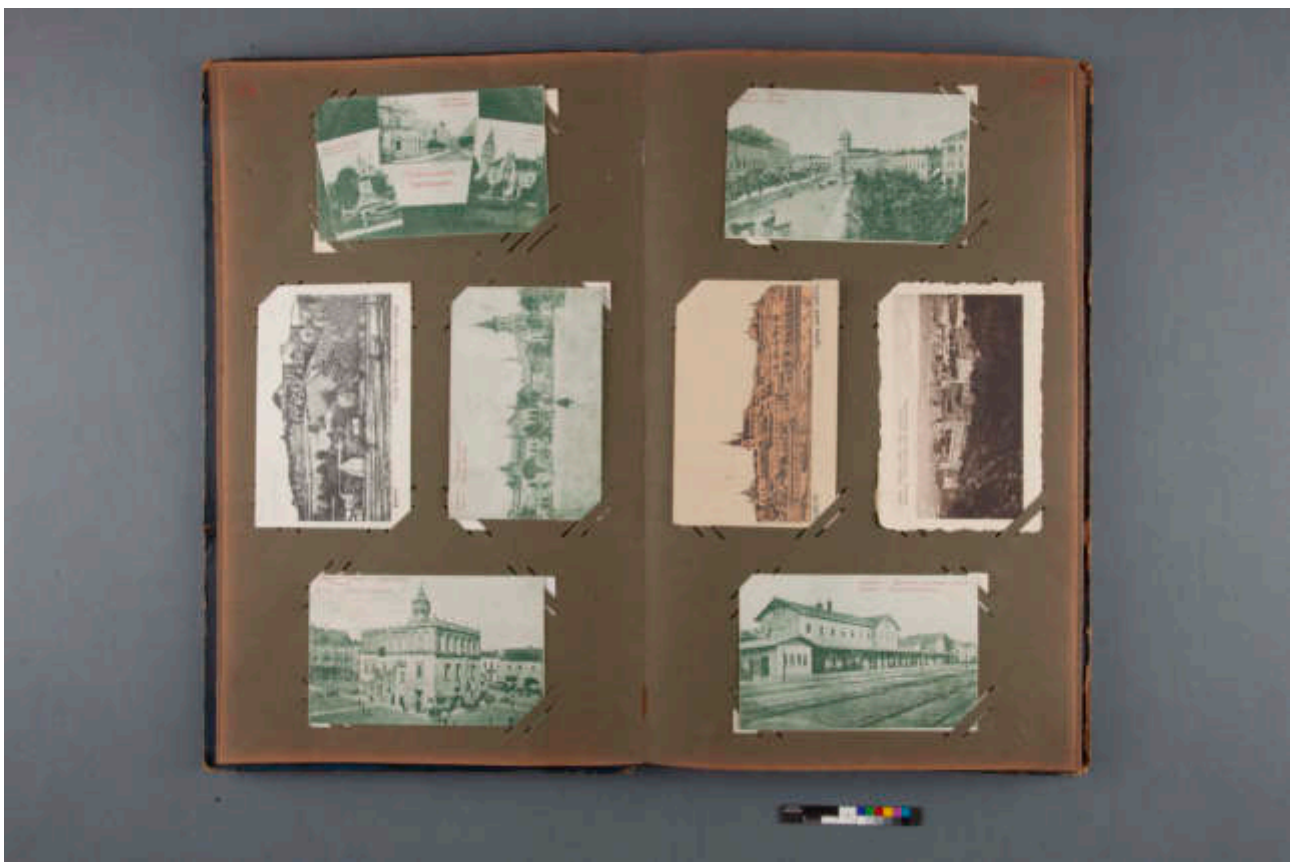
Obr. 36 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 8. – 9.

Obr. 37– 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 10. – 11.

Obr. 38 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 12. – 13.

Obr. 39 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 14. – 15.

Obr. 40 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 16. – 17.

Obr. 41 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 18. – 19.

Obr. 42 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 20. – 21.

Obr. 43 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 22. – 23.

Obr. 44 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 24. – 25.

Obr. 45 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 26. – 27.

Obr. 46 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 28. – 29.

Obr. 47 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 30. – 31.

Obr. 48 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 32. – 33.

Obr. 49 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 34. – 35.

Obr. 50 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 36. – 37.

Obr. 51 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 38. – 39.

Obr. 52 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 40. – 41.

Obr. 53 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 42. – 43.

Obr. 54 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 44. – 45.

Obr. 55 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 46. – 47.

Obr. 56 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 48. – 49.

Obr. 57 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 50. – 51.

Obr. 58 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 52. – 53.

Obr. 59 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 54. – 55.

Obr. 60 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 56. – 57.

Obr. 61 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 58. – 59.

Obr. 62 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 60. – 61.

Obr. 63 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 62. – 63.

Obr. 64 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 64. – 65.

Obr. 65 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 66. – 67.

Obr. 66 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 68. – 69.

Obr. 67 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 70. – 71.

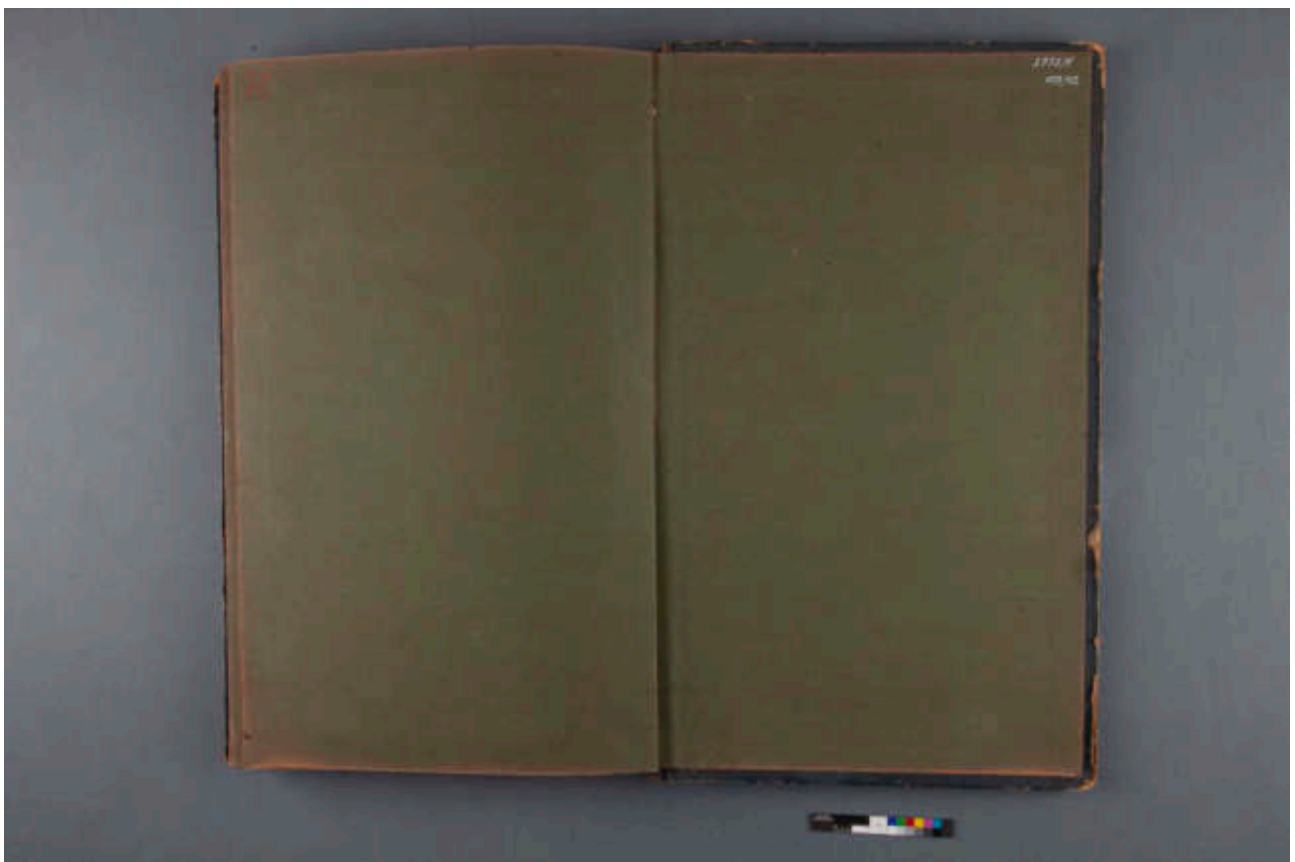
Obr. 68 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 72. – 73.

Obr. 69 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 74. – 75.

Obr. 70 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 76. – 77.

Obr. 71 – 2792/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 78 a zadná predsádka.

II. PRIEBEH REŠTAUROVANIA

1. ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE

1. Názov pamiatky: Album s fotografiami, dobovými pohľadnicami a poľnými kartami z I. svetovej vojny
2. Prírastkové a identifikačné číslo: 153/72
3. Inventárne číslo: 2792/H
4. Typ pamiatky: hnutelná
5. Umiestnenie pamiatky: Tekovské múzeum v Leviciach
Obec: Levice
Majiteľ: Tekovské múzeum v Leviciach
6. Správca: Mgr. Nikola Mihálová, historička TMLV
7. Autor: Neznámy
8. Datovanie: 1915 – 1917
9. Miesto pôvodu: Rakúsko-Uhorsko
10. Materiál: Album: kartón, strojový papier, fotografie, tlač
11. Technika: albumový blok s potlačou, zelené vnútorné strojovo vyrobené papierové listy, strieborno-želatínové a kolódiové fotografie, fotomechanická tlač, šitie albumu niťou a železnými spojmi
12. Rozmery: 41,5 x 25 cm x 4,3 cm (dl. x š. x h.)
obsahuje 272 ks fotografií, pohľadníc a poľných kariet max. rozmeru 13,7 x 8,7 cm
13. Autor reštaurovania: doc. Mgr. art. Janka Blaško Križanová, ArtD.
14. Spolupráca: Mgr. art. Barbora Palatínusová
Mgr. art. Peter Ančič
15. Doba reštaurovania: 10/2023 – 05/2024

2. PRIEBEH A POSTUP REŠTAUROVANIA

Pri reštaurovaní sa postupovalo v zmysle návrhu na reštaurovanie. Stav diela bol zdokumentovaný použitím fotoaparátu Canon EOS 60D a štúdiového osvetlenia so zábleskovými svetlami. Boli vykonané fotografie diela v dennom rozptýlenom svetle a prenosným digitálnym mikroskopom Zarbeco MiScope pri zväčšení 40x.

Pristúpilo sa k suchému čisteniu vonkajších častí albumu pomocou ofukového balónika, štetcov a gúm Wishab rôznej tvrdosti. Pri čistení sa postupovalo veľmi opatrne so zreteľom na krehkosť a povrch albumu. Mokré procesy čistenia nebolo možné aplikovať vzhľadom na použité materiály na obale, ktoré pri skúške mokrého čistenia pomocou vatovej tyčinky preukázali citlivosť na vodu. Suché čistenie sa však preukázalo ako dostatočne efektívne.

Následne sa pristúpilo k suchému čisteniu papierového bloku a samotných fotografií a pohľadníc. Každá strana albumu bola očistená pomocou štetca s jemným prírodným vláknom a v prípade potreby lokálne dočistená tvrdšou gumou. Takýmto spôsobom boli ošetrované aj kovové spinky, ktoré sa preukázali ako stále funkčné a žiadnu nebolo nutné nahradiť. Rovnako aj samotné fotografie boli vyňaté z albumu a očistené štetcom, prípadne tvrdšou gumou, pričom v niektorých prípadoch bolo zjemnené a potlačené zrkadlenie striebra na povrchu strieborno-želatínových fotografií.

Fotografie a pohľadnice, ktoré bolo potrebné skonsolidovať najmä v oblasti okrajov boli ďalej spevnené aplikáciou japonského papiera a Tylose MH 300 v koncentrácii 3,5 % a následne zaťažené v lise po dobu 2 hodín. Všetky fotografie a pohľadnice boli uložené na pôvodné miesto v albume, zasadením všetkých štyroch rohov do vyrazených otvorov v zelenom papieri albumu. Toto jednotné usporiadanie obrazového materiálu prispelo k zlepšeniu aj vizuálnej stránky albumu, zabezpečilo pevnejšie pripevnenie k papierovému bloku a tak zabránilo vypadávaniu fotografií a pohľadníc. Samotný blok zo zeleného drevitého papiera bol taktiež lokálne skonsolidovaný pomocou japonského papiera a pH neutrálneho škrobového adhezíva rozrobeného v destilovanej vode v pomere 1:5. Takto boli zlepené všetky trhliny, perforácie a absentujúce časti najmä v miestach výrezov a na zhyboch stránok. Zároveň bolo potrebné lokálne podlepiť papier v miestach spojov spinkami, kde došlo k jeho pretrhnutiu a zaistiť posledný list zeleného papiera v bloku v spodnej časti o predsádku. Na trhliny a lepenie bol použitý akvarelovými farbami tónovaný japonský papier, ktorého tonalita bola prispôsobená zelenej farbe papiera.

Obe lepenkové dosky albumu boli skonsolidované podobným spôsobom, kedy boli okraje spevnené natónovaným modrým japonským papierom, v niektorých miestach aj vo viacerých vrstvách pre dosiahnutie požadovanej hrúbky korešpondujúcej s originálom. Na lepenie bolo taktiež použité škrobové adhezívum. Týmto spôsobom bola spevnená aj horná a dolná časť chrbta albumu.

Po spevnení a konsolidácii sa pristúpilo k sceľujúcej nápodobivej retuši prevedenej pomocou akvarelových farieb značky Schmincke v kombinácii s farebnými ceruzkami značky Faber-Castell. Retuš sa sústredila na estetické scelenie dosiek a chrbta albumu, nakoľko ich vizualitu do veľkej miery ovplyvňovali zatečenia a absentujúca farba na obale, ktoré nebolo možné odstrániť ani prinavrátiť nedeštruktívnou a neinvazívnou cestou. Medailón s kyticou bol rovnako retušovaný akvarelovými farbami, pod ktoré bola aplikovaná vrstva 2% fotografickej želatíny. Zlatá bodkovaná línia okolo neho i zlatý nápis *Album* v spodnej časti boli zvýraznené pomocou akvarelovej zlatej farby. Nakoľko štruktúrovaný povrch modrého papiera, ktorý pokrýval dosky spôsoboval oter jemnej vrstvy akvarelovej retuše, bola na celý povrch albumu aplikovaná záverečná vrstva fixatívu určeného pre akvarelové farby od značky Schmincke (Schmincke Aerosol Watercolour Fixative). Retuš pomocou farebných ceruziek prebehla aj na zelených papierových listoch vo vnútri albumu, kde sa sústredila na scelenie a potlačenie prelepov vytvorených japonským papierom. Retuš vo vnútri bloku nebola fixovaná žiadnym médiom.

Dielo bolo po zakončení prác fotograficky zdokumentované a uložené do ochranného obalu vytvoreného na mieru z lepenky archívnej kvality s alkalickou rezervou. Na záver bola vyhotovená reštaurátorská dokumentácia.

3. POUŽITÉ MATERIÁLY

Ofukový balónik; štetce, mäkká guma Wishab; fotografická želatína 2%; pšeničný škrob Lineco Wheat Starch Neutral pH; Thylose MH6000 3,5 % (MHECmethylhydroxyetylcelulosa); japonský papier 11 g/m²; japonský papier 11 g/m²; akvarelové farby Schmincke; farebné ceruzky Faber-Castell; Schmincke Aerosol Watercolour Fixative;

4. ŠPECIFIKÁCIA A ODÔVODNENIE ZMIEN OPROTI NÁVRHU NA REŠTAUROVANIE

Na záver bol na akvarelovú retuš dosiek albumu aplikovaný nástrek fixatívom Schmincke Aerosol Watercolour Fixative v dvoch vrstvách. Nakoľko štruktúrovaný povrch modrého papiera, ktorý pokrýval dosky spôsoboval oter jemnej vrstvy akvarelovej retuše, najmä na zadnej strane.

5. VYHODNOTENIE NOVÝCH POZNATKOV Z PRIEBEHU REŠTAUROVANIA

Neboli zistené žiadne nové poznatky.

6. PRÍNOS A DOSIAHNUTÝ CIEĽ REŠTAUROVANIA

Cieľom reštaurovania bolo stabilizovanie stavu diela a zlepšenie jeho vizuálneho vzhľadu, pričom bolo dôležité zachovať jeho pôvodný charakter. Hlavným prínosom reštaurovania bolo očistenie a konsolidácia vonkajších aj vnútorných článkov albumu a prinavrátenie do jeho originálnej podoby s dôrazom na zachovanie patiny a zlepšenie funkčnosti. Dôkladnejšie zasadenie fotografií a pohľadníc na jednotlivých stranách prispelo k zlepšeniu aj vizuálnej stránky albumu a zabezpečilo pevnejšie pripevnenie k papierovému bloku. Pri reštaurovaní boli priznané deštrukcie a degradácie (dekolorované zelené papiere, jemné zvlnenie listov, pohľadníc a fotografií), ktoré neohrozujú stav pamiatky v budúcnosti, a ktoré nie je možné odstrániť bez zasahovania do hmotnej podstaty diela a iných deštruktívnych metód.

7. URČENIE REŽIMU A ĎALŠIEHO VYUŽÍVANIA PAMIATKY

Pri vystavení, či uskladnení diela sa musia pre jeho zachovanie dodržať určité podmienky:

Umiestnenie: skladovať v suchu v novom obale, zabrániť prístupu prachu a iných nečistôt, nevystavovať priamemu slnečnému svetlu a iným zdrojom silného svetla a tepla a zabrániť uloženiu v blízkosti s inými dielami napadnutými plesňami alebo iným biologickým poškodením

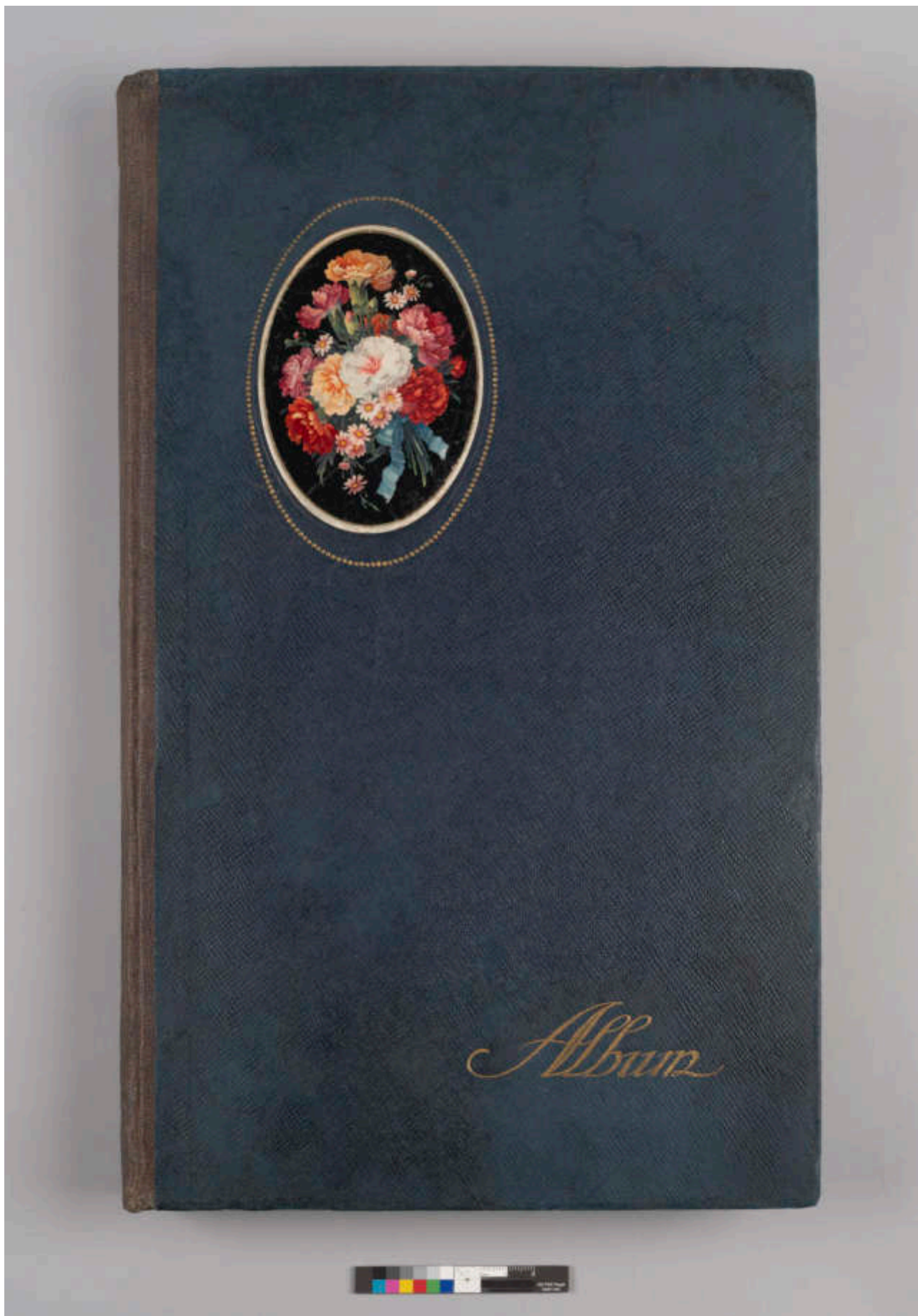
Manipulácia: neohýbať, nerozoberať, jednotlivé fotografie a pohľadnice nevyberať z albumu.

Vystavovanie: intenzita osvetlenia pri vystavovaní svetelnosť nesmie prekročiť max. 50 lx.

Ideálna vlhkosť: 50 – 60%

Ideálna teplota: 18 °C – 24 °C

8. FOTODOKUMENTÁCIA II.

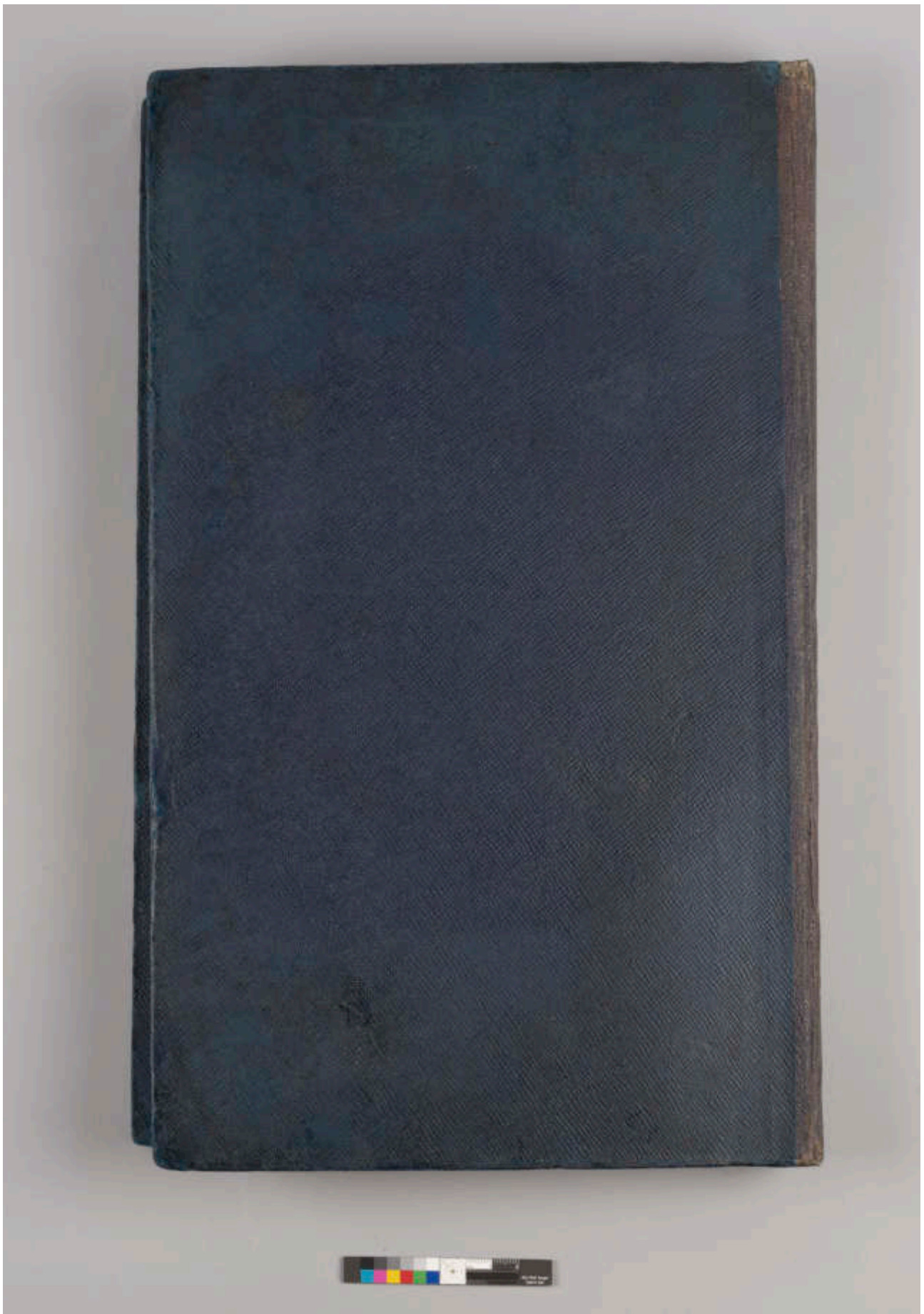
Obr. 1 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad predná strana albumu.

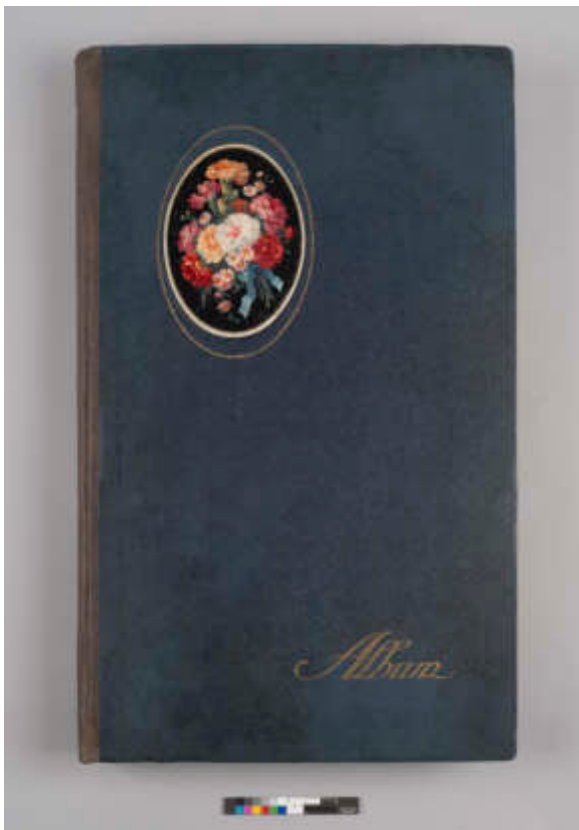
Obr. 2 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; bočný pohľad na chrbát a prednú stranu albumu.

Obr. 3 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; bočný pohľad na blok a prednú stranu albumu.

Obr. 4 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad na zadnú stranu albumu.

Obr. 5 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad; predná strana albumu.

Obr. 6 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; celkový pohľad; predná strana albumu.

Obr. 7 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad; zadná strana albumu.

Obr. 8 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; celkový pohľad; zadná strana albumu.

Obr. 9 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; bočný pohľad; predná strana a chrbát albumu.

Obr. 10 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; bočný pohľad; predná strana a chrbát albumu.

Obr. 11 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – predná predsádka a str. 1.

Obr. 12 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 2. – 3.

Obr. 13 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 4. – 5.

Obr. 14 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 6. – 7.

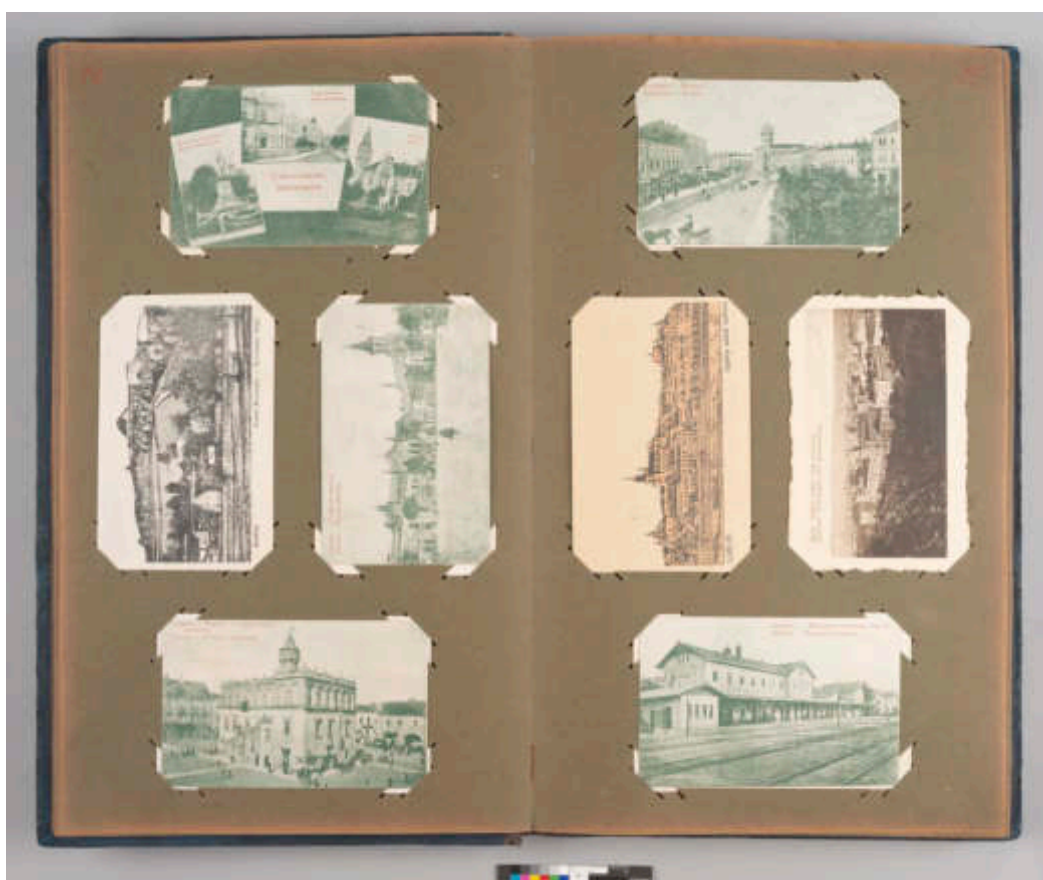
Obr. 15 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 8. – 9.

Obr. 16 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 10. – 11.

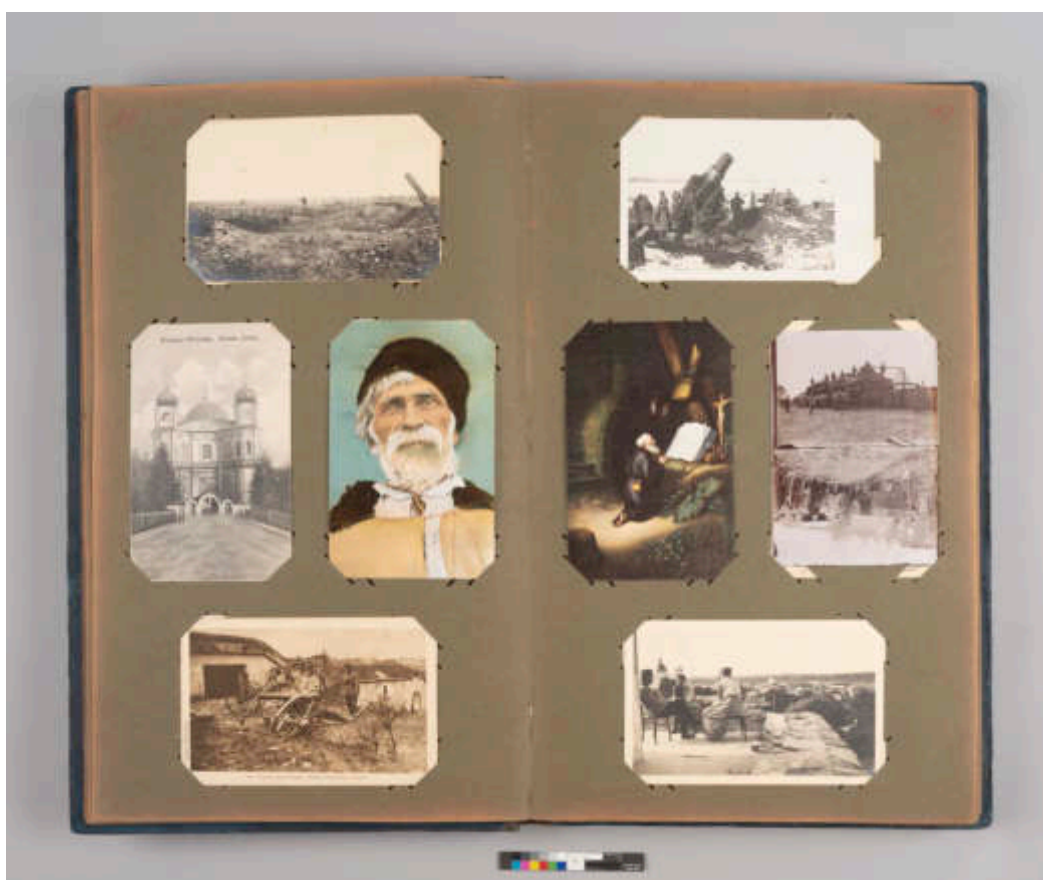
Obr. 17 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 12. – 13.

Obr. 18 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 14. – 15.

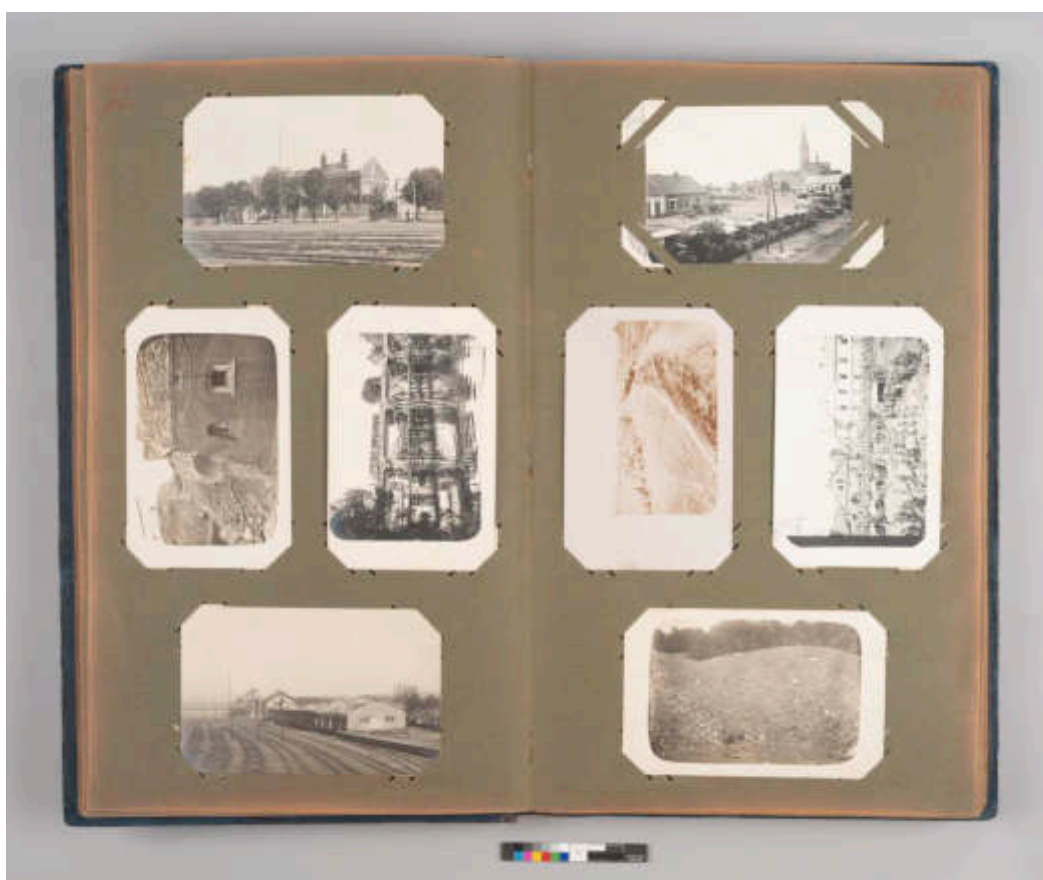
Obr. 19 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 16. – 17.

Obr. 20 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 18. – 19.

Obr. 21 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 20. – 21.

Obr. 22 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 22. – 23.

Obr. 23 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 24. – 25.

Obr. 24 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 26. – 27.

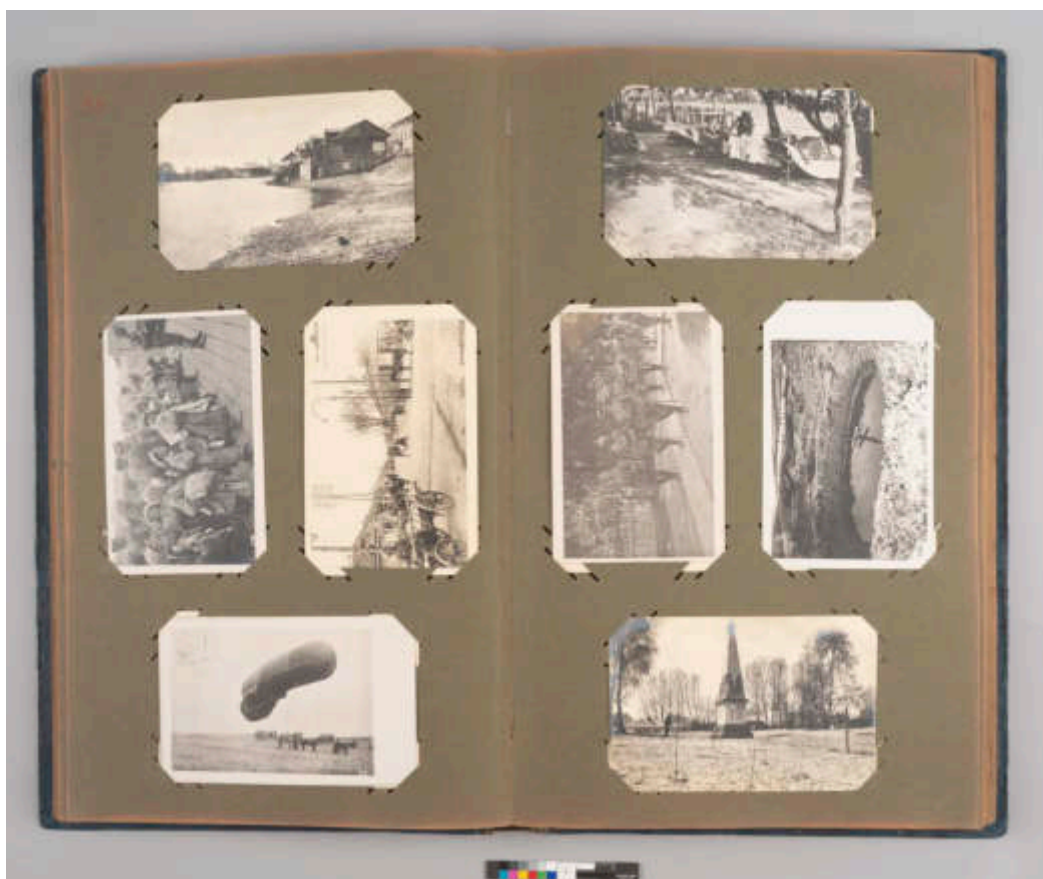
Obr. 25 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 28. – 29.

Obr. 26 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 30. – 31.

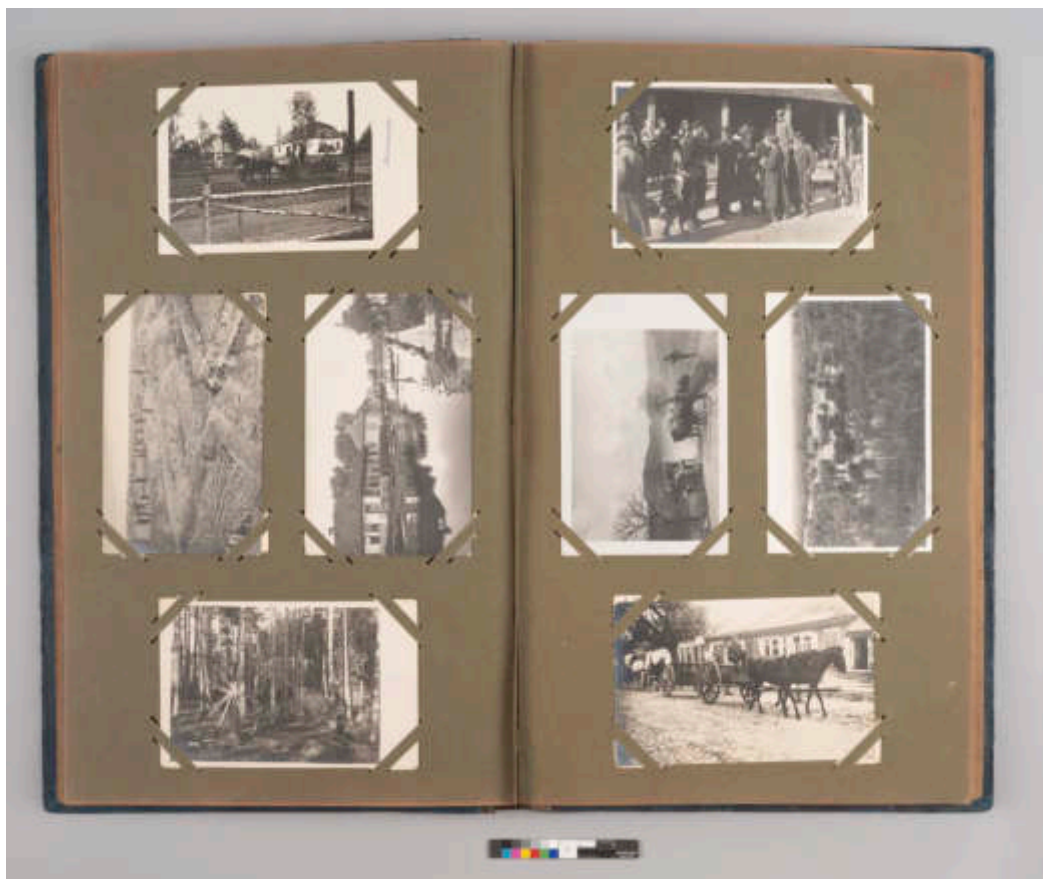

Obr. 27 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 32. – 33.

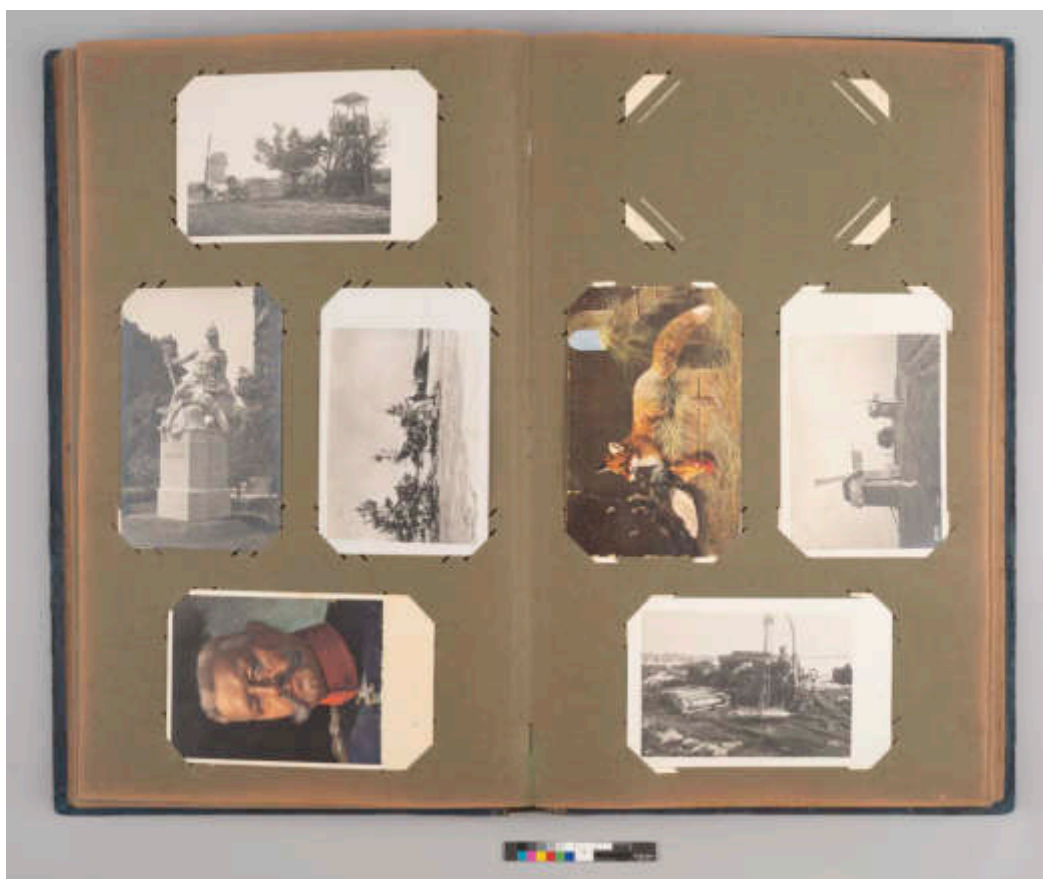

Obr. 28 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 34. – 35.

Obr. 29 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 36. – 37.

Obr. 30 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 38. – 39.

Obr. 31 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 40. – 41.

Obr. 32 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 42. – 43.

Obr. 33 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 44. – 45.

Obr. 34 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 46. – 47.

Obr. 35 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 48. – 49.

Obr. 36 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 50. – 51.

Obr. 37 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 52. a 53.

Obr. 38 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 54. a 55.

Obr. 39 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 56. a 57.

Obr. 40 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 58. a 59.

Obr. 41 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 60. a 61.

Obr. 42 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 62. a 63.

Obr. 43 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 64. a 65.

Obr. 44 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 66. a 67.

Obr. 45 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 68. a 69.

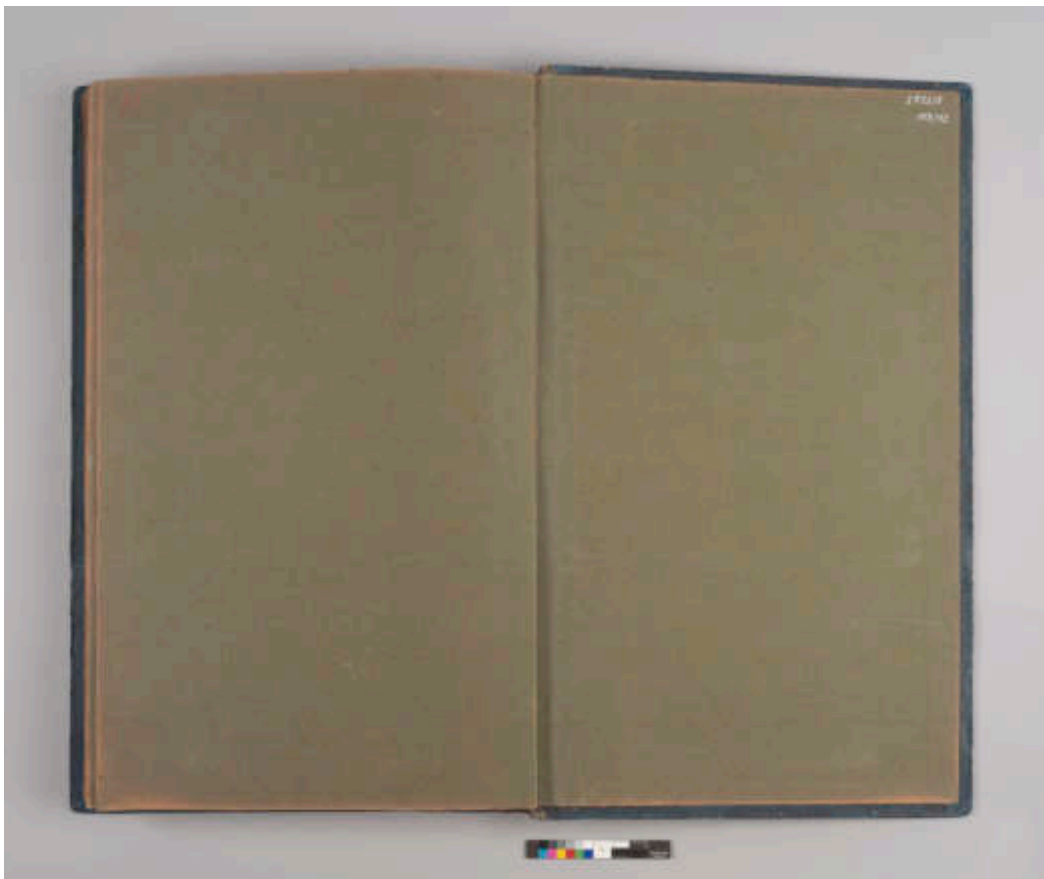
Obr. 46 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 70. a 71.

Obr. 47 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 72. a 73.

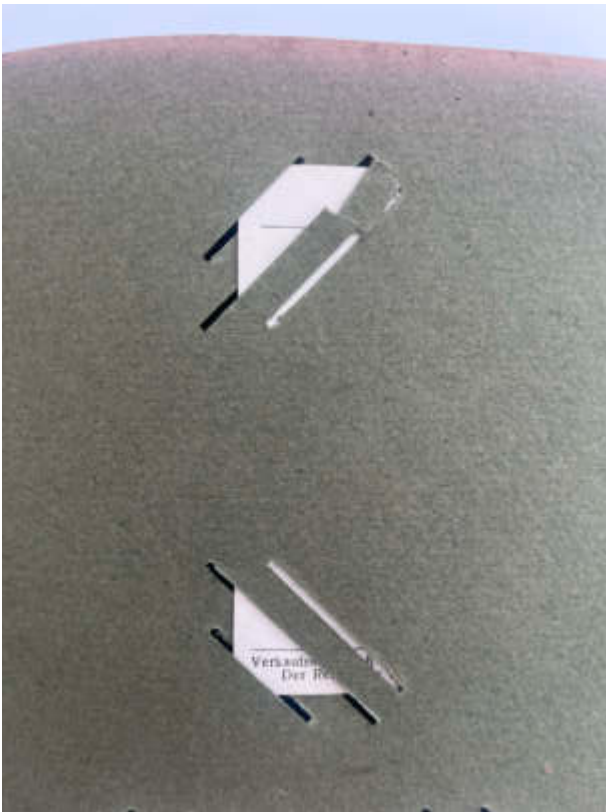
Obr. 48 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 74. a 75.

Obr. 49 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – zadná predsádka.

Obr. 50 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; bočný pohľad na blok a prednú stranu albumu.

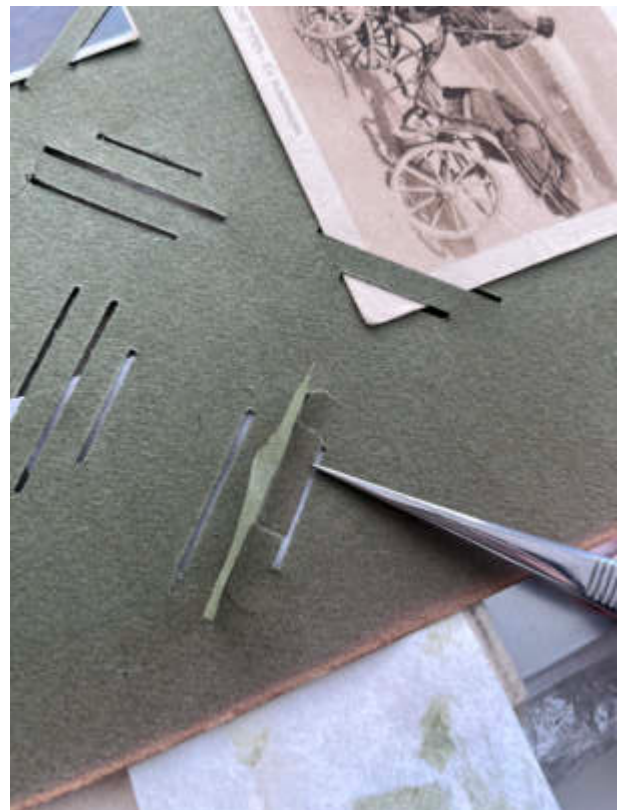
Obr. 51 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; trhlina papiera pred lepením.

Obr. 52 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; trhlina papiera po zlepení.

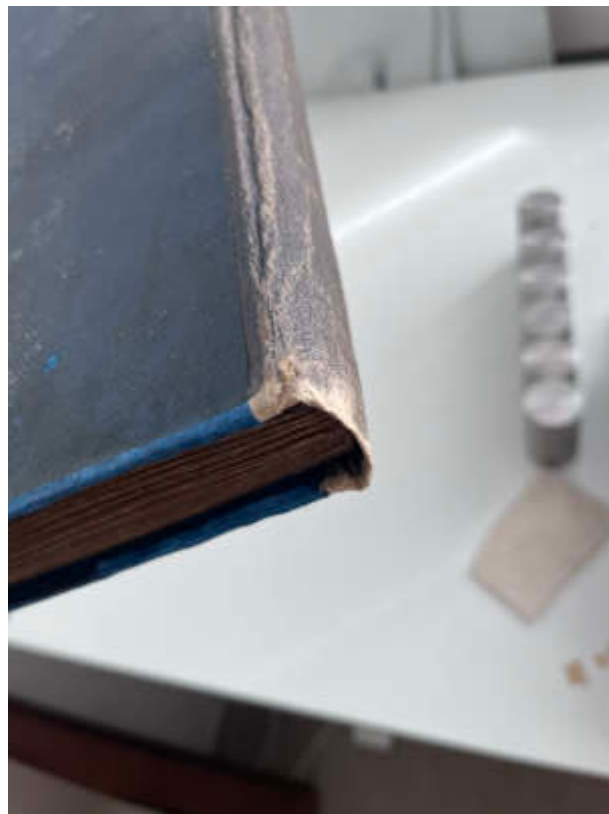
Obr. 53 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; príprava lepenia absentujúcej časti papiera.

Obr. 54 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; lepenie chýbajúcej časti pomocou japonského papiera.

Obr. 55 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; príprava pred konsolidáciou spodnej časti chrbta albumu.

Obr. 56 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; konsolidácia spodnej časti chrbta albumu.

Obr. 57 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; zadná strana albumu pred záverečnou retušou.